

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2011-3-81 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 11-36/745-232
Karar Tarihi : 9.6.2011

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

10

Başkan : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI
Üyeler : Doç. Dr. Mustafa ATEŞ, İsmail Hakkı KARAKELLE, Doç. Dr. Cevdet İlhan GÜNAY, Murat ÇETİNKAYA, Reşit GÜRPINAR

B. RAPORTÖRLER: Ümit GÖRGÜLÜ, Nilgün KOCADAĞ

C. ŞİKAYET

EDEN : - Oba Kuruyemiş Tic. ve San. A.Ş.
Hacı Baba Mezarlığı Karşısı Cıkıllı Alanya / Antalya

20

D. HAKKINDA ÖNARAŞTIRMA YAPILANLAR:

- Peyman Kuruyemiş Gıda Aktariye Kimyevi Maddeler Tarım Ürünleri San. ve Tic. A.Ş.
Yukarı Dudullu Mah. Keyap Çarşı G1 Blok No: 115
Ümraniye / İstanbul

E. DOSYA KONUSU : Peyman Kuruyemiş Gıda Aktariye Kimyevi Maddeler Tarım Ürünleri San. ve Tic. A.Ş.'nin satış noktalarına mali destek vermek suretiyle başvuru sahibinin anılan noktalardan kuruyemiş satışı yapmasını engellediği iddiası.

30

F. İDDİALARIN ÖZETİ: Yapılan başvuruda özetle; Peyman Kuruyemiş Gıda Aktariye Kimyevi Maddeler Tarım Ürünleri San. ve Tic. A.Ş. (Peyman) bölge satış elemanlarının Alanya'da Peyman markalı kuruyemiş satışı yapan esnafa 500,00 TL ile 1.000,00 TL arasında hibeler verdiği, işletmelerinde başvuru sahibine ait Sevilen markalı kuruyemiş satışını durduran satış noktalarına ek olarak 1.000,00 TL destek vermeyi vaat ettiği, birçok esnafın bu teklifi kabul ettiği, başvuru sahibinin bu durum karşısında müşterilerinin azaldığı belirtilerek gereğinin yapılması talep edilmiştir.

40

G. DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 28.3.2011 tarih ve 2353 sayılı ile giren başvuru üzerine hazırlanan 11.4.2011 tarih ve 2011-3-81/İİ-11-405.NK sayılı İlk İnceleme Raporu, Rekabet Kurulu'nun 28.4.2011 tarih ve 11-26/504-M sayılı toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun çerçevesinde soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının belirlenmesi amacıyla, Kanun'un 40/1. maddesi uyarınca önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.

50

İlgili karar uyarınca yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 31.5.2011 tarih ve 2011-3-81/ÖA-11-178.ÜG sayılı Önaraştırma Raporu 2.6.2011 tarih ve REK.0.07.00.00-110.02.02/180 sayılı Başkanlık önergesi ile 11-36 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili Raporda özetle;

- a) Peyman Kuruyemiş Gıda Aktariye Kimyevi Maddeler Tarım Ürünleri San. ve Tic. A.Ş.'nin satış noktalarına mali destek vermek suretiyle başvuru sahibinin anılan noktalardan kuruyemiş satışı yapmasını engellediği iddiasına ilişkin olarak soruşturma açılmasına gerek olmadığı;
- b) Bununla birlikte, Peyman Kuruyemiş Gıda Aktariye Kimyevi Maddeler Tarım Ürünleri San. ve Tic. A.Ş. ile dağıtıcıları arasında imzalanan Tek Elden Dağıtım Sözleşmesi'nin doğrudan veya dolaylı olarak fiyat tespiti uygulamasına yol açabilecek nitelikte ifadeler içeren 5.7. ve 5.11. maddelerinin yeniden satıcıların kendi satış fiyatlarını ve bunu etkilemesi muhtemel benzeri unsurları kendi özgür iradeleriyle belirlemelerine engel olmayacak şekilde düzenlenmesi;
- Rekabet etmeme yükümlülüğünün süresine ilişkin 3.1. ve 13. maddelerinin ise sözleşmenin yürürlükte olduğu sürece uygulanacak rekabet etmeme yükümlülüğü açısından en fazla beş yıl, sözleşmenin bitiminden itibaren uygulanacak rekabet etmeme yükümlülüğü açısından ise en fazla bir yıl ile sınırlı olacak şekilde düzenlenmesi,

durumunda anılan sözleşmenin 2002/2 sayılı Tebliğ ile uyumlu olacağı yönündeki görüşün teşebbüse bildirilmesinin uygun olacağı sonuç ve kanaatine ulaşıldığı ifade edilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. Sektöre İlişkin Bilgiler

- 80 Kuruyemiş sektöründe faaliyet gösteren 500 teşebbüsün üyesi bulunduğu Tüm Kuruyemiş Sanayici ve İş Adamlar Derneği (TÜKSİAD) tarafından Türkiye'de son yıllarda yüksek bir büyüme trendi sergileyen kuruyemiş sektörünün 2010 yılı itibarıyla 3,5 milyar dolarlık bir büyüklük seviyesine ulaştığı belirtilmektedir. 2010 yılında sektör bazında 600 milyon dolarlık ihracat, 180 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirilmiştir. İhracat dahil 2010 yılı tüketim miktarı ise 300 bin tondur. Türkiye'de kişi başına kuruyemiş tüketim miktarı 3 kilogram civarındadır. Bu oran Avrupa'da beş, Amerika'da altı kilogramı bulmaktadır. Sektörde ithalatın yoğun olduğu ürün gruplarının başında kaju, badem ve ceviz yer almaktadır. Yer fıstığı, ay ve kabak çekirdeklerinde ise üretimin azalıp çoğalmasına bağlı olarak dönemsel ithalat gerçekleştirilmektedir.

Kuruyemiş sektörünün son yıllardaki büyüme trendinin altında sağlıklı yaşama eğiliminin yattığını belirten firmaların yanı sıra, sigara yasağı uygulaması ve Türk yemek kültüründe bulunan kuruyemiş yeme alışkanlığının da katkısı da mevcuttur. Yılda ortalama %10-15 oranında büyüyen sektörün 2010 yılında %20'lik bir büyüme kaydettiği tahmin edilmektedir.

- 100 Sektörün yeni dönem çalışmalarında yenilikçi ürünlerle tüketicinin beğenisinin kazanılmaya çalışıldığı gözlemlenmektedir. Kuruyemiş üreticileri bu noktada daha çok ambalaj çalışmalarına ağırlık vermişlerdir. Ambalajdaki havayı sıfır noktasına

indirerek ürünün taze kalmasını sağlayan uygulamaların yanı sıra, ay çekirdeğinin yoğun olarak tüketildiği iç pazarda ambalajın yanında verilen çöp torbası uygulaması bu yeniliklerden birkaçı olarak sayılabilir.

Sektörde ulusal düzeyde faaliyet gösteren ..... Tadım, Peyman, Lebsan, Papağan, Meyna gibi firmalarla birlikte, yerel düzeyde faaliyet gösteren çok sayıda teşebbüsün varlığı dikkat çekmektedir. Özellikle yerel üretim yapan firmaların buldukları bölgelerde güçlü oldukları görülmektedir. Bununla birlikte bazı yerel teşebbüsler faaliyetlerini ulusal düzeye taşımaktadırlar.

110

Yıldan yıla gelişme gösteren sektörde ambalajlı kuruyemiş 400 milyon dolarlık hacimle sektörün %16'sını oluştururken, sektörün geri kalan %84'lük kısmı ise 50'ye yakın ulusal ve yerel firma tarafından paylaşılmaktadır.

I.2. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

I.2.1. Peyman ve Dağıtım Sistemi

120

Önaraştırma kapsamında Peyman yetkililerinden elde edilen bilgilere göre ..... 1995 yılında kurulmuştur. Başlangıçta Eskişehir, Kütahya ve Bilecik illerinde perakende kuruyemiş dükkanlarına açık-dökme kuruyemiş ve diğer satış noktalarına da Peyman markalı paket kuruyemiş satışı yapan yerel bir kuruyemiş firması olarak faaliyet göstermiştir. Zamanla Kuzey Ege –Trakya ve İzmir bölgelerinde de yapılanmışlar ve ağırlıklı olarak direkt satış sistemi ile (distribütörlük kurmadan) çalışmışlardır. 2007 yılının son çeyreğinde kurumsallaşma ve ulusal bir firma olma kararı alınarak yeniden yapılanma başlatılmıştır. Bu doğrultuda Peyman'ın o güne kadar dağıtım yapmadığı Doğu Karadeniz, Akdeniz ve Doğu Anadolu gibi bölgelerde distribütörlük alt yapısı kurularak dağıtım yapılmaya başlanmıştır.

130

..... Peyman'ın son dönemde profesyonel bir dağıtım sistemine geçiş yapmakta olduğu dosya mevcudundan anlaşılmaktadır. Bu kapsamda teşebbüs Migros, Bizim Toplu Tüketim, Kiler, Tesco Kipa gibi ulusal perakende zincirlerine ve yine kendi belirleyeceği stratejik önemi haiz müşterilerine doğrudan veya yetkilendirdiği üçüncü kişiler aracılığıyla satış yapmayı tercih etmektedir. Öte yandan bu müşteri grubu dışındaki müşterilerine ise "Tek Elden Dağıtım Sözleşmesi" (Sözleşme) kapsamında satış yapma yoluna gitmiştir. Anılan Sözleşme'nin 4. maddesi gereğince Peyman'ın dağıtıcıları ancak kendileri için münhasır olarak belirlenmiş bölgede aktif satış yapabileceklerdir. Sözleşmede dağıtıcıların pasif satışlarına ilişkin herhangi bir kısıtlayıcı hükme yer verilmemiştir.

140

Sözleşmenin 5.7. maddesine göre dağıtıcının, Peyman tarafından planlanmamış bir promosyon uygulaması, ancak Peyman tarafından önceden verilen yazılı onaya bağlıdır.

150

Distribütörlük sözleşmesinin 5.11. maddesinde "*DAĞITICI sınırları içinde bulunan ve stratejik öneme haiz bazı müşteriler, ŞİRKET ve DAĞITICI tarafından Özel Seçilmiş Müşteri (ÖSM) statüsüne alınacaktır. Özel seçilmiş müşteriler; market, süpermarket/hipermarket, marketler zinciri, kooperatif vb. satış potansiyeli yüksek özel ilgi gerektiren satış noktalarıdır. Özel seçilmiş müşterilere hangi şartlarda satış yapılacağına ve işbu müşterilerin ne şekilde satış yapacaklarına ŞİRKET ve DAĞITICI birlikte karar verir.*" hükmüne yer verilmiştir. Bu hükme göre Peyman ve

dağıtıcısı ÖSM grubuna yapılacak satışların şartlarını birlikte belirleyecekken, ÖSM'lerin kendi müşterilerine yapacakları satışların şartlarını da belirleyeceklerdir.

160 Yine anılan Sözleşmenin 5.12. maddesi, “*DAĞITICI sınırları içindeki ŞİRKET (Peyman) tarafından belirlenecek ulusal zincir mağazalar (Tansaş, Metro, Migros, Tesco, Gima, Real, Carrefour vb.) ile ŞİRKET tarafından belirlenecek olan stratejik öneme haiz ÖSM'ler yerinde Tüketim Noktaları (otel, askeri birlik, Kamu ve Özel Kuruluşlar) ŞİRKET tarafından tespit edilerek DAĞITICI'ya yazılı şekilde Mühürsür Müşteri Grubu olarak bildirilecektir. Mühürsür Müşteri Grubuna yalnızca ŞİRKET tarafından doğrudan ürün verileceği gibi ŞİRKET'in tespit edeceği 3. kişilerce de ürün verilebilir*” şeklindedir. Anılan hüküm gereğince dağıtıcı, Peyman tarafından belirlenmiş olan mühürsür müşteri grubuna doğrudan satış yapamayacaktır. Bu müşteri grubuna satışları Peyman kendisi veya belirlediği üçüncü kişiler yapacaktır.

170 Sözleşmenin 13. maddesinde rekabet etmeme yükümlülüğü şu şekilde düzenlenmiştir: “*Dağıtıcı, gerek sözleşme süresince ve gerekse sözleşmenin sona ermesinden itibaren 3 (üç) sene boyunca faaliyet bölgesinin bağlı olduğu il sınırları içerisinde Şirket'ten satın alarak sattığı ürünlerle veya bu ürünlerle aynı cins ve neviden başka ürünlerle ilgili doğrudan doğruya veya dolaylı olarak gerek kendi veya gerekse üçüncü kişi ve kuruluşlar adına hiçbir pazarlama ve satış faaliyetinde bulunamaz. Şirket'in iştiğal ettiği konular dahilindeki işler ile iştiğal eden herhangi bir firmaya doğrudan veya dolaylı iştiğal edemez, ortak olamaz herhangi bir sıfatla veya sıfatı olmaksızın ücretli veya ücretsiz görev alamaz, herhangi bir şekilde hizmet edemez ve danışmanlık yapamaz.*”

Sözleşmenin 3. maddesine göre ise sözleşmenin süresi bir yıldır. Ancak taraflardan herhangi biri sözleşmenin bitiminden üç ay öncesine kadar fesih ihbarında bulunmamışsa sözleşme aynı şartlarla birer yıl uzamaktadır.

180 **I.2.2. Hukuki Değerlendirme**

190 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi, “*Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır.*” hükmünü haizdir. Buna göre teşebbüslerin aralarında rekabeti kısıtlayıcı, bozucu veya engelleyici anlaşmalar yapmaları yasaklanmıştır. Ancak, 4. maddedeki yasağın mutlak bir şekilde uygulanması yerine, Kanun'un 5. maddesinde Rekabet Kurulu'na, belirli koşulları taşıyan anlaşma türlerinin grup olarak 4. madde yasağından muaf tutulmasını sağlayan ve söz konusu koşulları belirleyen tebliğler çıkarma yetkisi verilmiştir. Zira teşebbüsler arasında, oluşturduğu zararlı etkilere nazaran yararlı etkileri daha fazla olan anlaşmaların yapılması durumunda, yararlı etkilerin ekonomiye kazandırılmasını teminen bu durumun göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

200 Diğer taraftan teşebbüslerin üretim ve dağıtım sürecini en iyi şekilde kurmalarını ve bunun sonucu olarak genellikle pazarda markalar arası rekabetin artmasını sağlayan dikey anlaşmalar, belirli koşulları sağlamaları halinde Kanun'un 4. maddesindeki yasaklamalardan muaf tutulması gereken anlaşma gruplarının başında gelmektedir.

Bu kapsamda Rekabet Kurulu tarafından dikey anlaşmaların Kanun'un 4. maddesi hükümlerinin uygulanmasından grup olarak muaf tutulmasının koşullarını belirleyen 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği yayımlanmıştır.

210 2002/2 sayılı Tebliğin 2. maddesine göre, *üretim veya dağıtım zincirinin farklı seviyelerinde faaliyet gösteren iki ya da daha fazla teşebbüs arasında belirli mal veya hizmetlerin alımı, satımı veya yeniden satımı amacıyla yapılan anlaşmalar* –dikey anlaşmalar- Tebliğ'de belirtilen koşulları taşıması kaydıyla, Kanun'un 4. maddesindeki yasaklamadan Kanun'un 5. maddesinin üçüncü fıkrasına dayanılarak muaf tutulmuştur. Tebliğ ile sağlanan muafiyetin sağlayıcının dikey anlaşma konusu mal veya hizmetleri sağladığı ilgili pazardaki pazar payının %40'ı aşmaması durumunda uygulanacağı yine aynı maddede düzenlenmiştir. Tebliğin 4. maddesinde anlaşmaları grup muafiyeti kapsamı dışına çıkaran sınırlamalar sıralanmış bulunup, bunlardan ilki sağlayıcı tarafından alıcının kendi satış fiyatının belirlenmesidir.

220 Bununla birlikte 2002/2 sayılı Tebliğin 4. maddesi gereğince "*...taraplardan herhangi birinin baskısı veya teşvik etmesi sonucu sabit veya asgari satış fiyatına dönüşmemesi koşuluyla, sağlayıcının azami satış fiyatını belirlemesi veya satış fiyatını tavsiye etmesi mümkündür*". Peyman ile dağıtıcıları arasında imzalanmış bulunan Tek Elden Dağıtım Sözleşmesi'nin 5. maddesinin yedinci fıkrası ile dağıtıcıların tamamen kendi iradeleriyle promosyon yapmalarının kısıtlandığı görülmektedir. Buna göre bir dağıtıcının Peyman tarafından organize edilenler dışında promosyon yapabilmesi ancak Peyman'ın onayı ile mümkündür. Yine sözleşmenin 5. maddesinin 11. fıkrasınca dağıtıcının müşterilerinin ÖSM'lerin satış koşulları da Peyman ve dağıtıcı tarafından belirlenecektir. Hükme göre dağıtıcının müşterisi konumundaki ÖSM'lerin kendi müşterilerine yapacakları satışlara yönelik satış koşullarının ÖSM'lerden bağımsız olarak Peyman ve dağıtıcı tarafından belirlenebileceği anlaşılmaktadır. Her ne kadar yeniden satış fiyatı ile indirim ve vade 230 gibi fiyatı etkileyebilecek unsurların Peyman tarafından belirleneceğine ilişkin doğrudan bir ifade bulunmasa da her iki hükmün de ÖSM'lerin kendi satış fiyatlarının sağlayıcı tarafından belirlenmesine yol açabilecek nitelikte olduğu kanaati oluşmuştur. Nihayetinde anılan hükümler Tek Elden Dağıtım Sözleşmesi'ni 2002/2 sayılı Tebliğ ile sağlanan grup muafiyeti kapsamının dışına çıkarmaktadır.

240 Ayrıca 2002/2 sayılı Tebliğin 5. maddesine göre dikey anlaşmalarda yer alan belirsiz veya beş yılı aşan süreli rekabet etmeme yükümlülükleri, sözleşmeyi grup muafiyeti kapsamı dışına çıkarmaktadır. Dikey Anlaşmalara İlişkin Kılavuza göre alıcıya anlaşma geçerli olduğu sürece rekabet etmeme yükümlülüğü getiren ve taraflardan herhangi biri belli bir süre önceden itiraz etmedikçe her yıl yenilenmiş kabul edilen bir dağıtım anlaşmasının belirsiz süreli olduğu kabul edilmektedir. Sözleşmenin devamının tarafların açık onayına bağlı olması halinde ise sözleşme belirli süreli sayılmaktadır. Bu bağlamda anılan Sözleşme'de yer alan rekabet etmeme yükümlülüğünün belirsiz süreli olduğu anlaşıldığından 2002/2 sayılı Tebliğ ile sağlanan grup muafiyetinden faydalanamayacaktır.

250 2002/2 sayılı Tebliğin 5. maddesinin b fıkrasına göre, anlaşmanın sona ermesinden sonraki döneme ilişkin alıcıya getirilen mal ya da hizmet üretmesini, satın almasını, satmasını ya da yeniden satmasını yasaklayan herhangi bir yükümlülük sözleşmenin grup muafiyetinden yararlanmasına engel olmaktadır. Ancak hükmün devamında,

260 yasaklamanın anlaşma konusu mal ya da hizmetlerle rekabet halindeki mal ve hizmetlere ilişkin olması, anlaşma süresince alıcının faaliyette bulunduğu tesis ya da arazi ile sınırlı olması ve sağlayıcı tarafından devredilen know-how'ı korumak için zorunlu olması koşullarıyla, alıcıya, anlaşmanın sona ermesinden itibaren *bir yılı aşmamak kaydıyla* rekabet etmeme yükümlülüğü getirilebileceği düzenlenmiştir. Sözleşmede yer alan ve Sözleşme'nin bitiminden sonraki üç yılı kapsayan rekabet etmeme yükümlülüğünün alıcı tarafından sözleşme süresince satış yapılan bölgeyle ve sözleşme konusu ürünlerin benzerleriyle sınırlı olduğu görülmektedir. Ancak sözleşmenin bitiminden itibaren 3 yıl boyunca geçerli olacak şekilde düzenlenmiş olması Sözleşmeyi Tebliğ ile sağlanmış bulunan grup muafiyeti kapsamında çıkarmaktadır.

Yukarıda yapılan tüm değerlendirmeler çerçevesinde, Peyman'ın paketlenmiş kuruyemiş pazarında yaklaşık ..... civarında bir pazar payı bulunması ve pazarın genel yapısı dikkate alındığında Peyman'ın münhasırlık uygulamalarının hâlihazırda piyasada önemli derecede rekabeti kısıtlayıcı etki yaratmayacağı kanaati oluşmuştur. Bu nedenle, şikâyette yer alan münhasırlık uygulaması çabalarına yönelik olarak soruşturma açılmasına gerek olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

270

J. SONUÇ

Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre;

1- Dosya konusu iddialara ilişkin olarak soruşturma açılmasına gerek olmadığına,

2- Bununla birlikte, Peyman Kuruyemiş Gıda Aktariye Kimyevi Maddeler Tarım Ürünleri San. ve Tic. A.Ş. ile dağıtıcıları arasında imzalanan Tek Elden Dağıtım Sözleşmesi'nin

280

a) Doğrudan veya dolaylı olarak fiyat tespiti uygulamasına yol açabilecek nitelikte ifadeler içeren 5.7. ve 5.11. maddelerinin yeniden satıcıların kendi satış fiyatlarını ve bunu etkilemesi muhtemel benzeri unsurları kendi özgür iradeleriyle belirlemelerine engel olmayacak şekilde düzenlenmesi,

290

b) Rekabet etmeme yükümlülüğünün süresine ilişkin 3.1. ve 13. maddelerinin ise sözleşmenin yürürlükte olduğu sürece uygulanacak rekabet etmeme yükümlülüğü açısından en fazla beş yıl, sözleşmenin bitiminden itibaren uygulanacak rekabet etmeme yükümlülüğü açısından ise en fazla bir yıl ile sınırlı olacak şekilde düzenlenmesi halinde anılan sözleşmenin 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında muafiyetten yararlanacağına

OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.